

idegeneknek megbecsülik a magyar árut jóságáért és olcsóságáért, miért kell nekünk idegen árut vásárolni, mikor minden idegen áruért kiadott pengővel, fillérrel szegényebbek leszünk. Mi történik akkor, ha egyre szegényedünk? Sok minden. Nem lesz annyi keresetünk, nem kaptok cipőt, ha szükség lenne rá, nem tudtok irkát verni, egyszerűen kevesebb lesz a pénzünk, mert kiadtuk az idegeneknek.

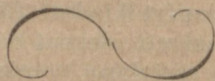
Látjátok, gyermekek, ez a két út vezet a mi feltámadásunkhoz. Igen, gyermekek, csak akkor támad föl újra a mi hazánk és lesz akkora, mint volt régen, ha mindenki, minden magyar, ti is, én is, mindenki jobb magyar lesz és magyarabb magyar! Tudjátok már, mit értünk ezen! Akartok-e hát magyarabb magyarok lenni, gyermekek?

Ha ezt nemcsak megfogadjátok, de meg is cselekszitek, és nemcsak ma és holnap, de holnapután és azután is mindig eszetekbe jut, akkor, gyermekek csakugyan elmondhatjuk, hogy az a föld, amit most elraboltak tőlünk, a miénk és a miénk lesz mindörökké! Akkor elmondhatjuk azt, hogy azok a szegény testvéreink, akik most idegenek uralma alatt élnek, szenvednek, csak azért, mert magyarok, mert magyarnak születtek és azok is akarnak maradni utolsó lehetőségükig, akkor ezek a magyar testvéreink felszabadulnak rabságukból és újra velünk lehetnek szabad és boldog magyarok!

És ha olykor-olykor megfélekedtek majd ma tett fogadalmatokról, akkor jusson eszetekbe, kedves gyermekeim, hogy mi lenne, ha ti volnátok azok helyében, akik most idegen megszállás alatt élnek? Mit szólnátok hozzá, ha itt nem volna szabad holnaptól kezdve magyarul beszélni? Nem tanulhatnátok magyarul az iskolában, még otthon is csak titokban beszélhetnétek magyarul szüleitekkkel? Az utcán magyar címtáblák helyett rác vagy oláh táblákat látnátok, ha elmentek valaki mellett, az idegen nyelven beszélne, amit ti nem értenétek? Erre gondoljatok gyermekeim, akkor tudom, megerősödik bennetek újra a mai fogadalom nagy elhatározása és ujult erővel mentek azon az úton, amely boldogabb, szebb életbe, nagy Magyarország felé vezet!

Most pedig mondjuk el a Magyar Hiszekegyet!

(V. L.)

Évzáró vizsgarend

— IV. osztály. —

1. Elnök és a szülők köszöntése.
2. Ima.
3. Beszéd- és értelemgyakorlat. Budavár visszafoglalása.
4. Tóth Kálmán: Előre.
5. Fel, fel vitézek a csatára... Ének.
6. Olvasás. Gárdonyi G.: Jézus és a gyermek.
7. Füstbe ment terv. Petőfi S.
8. Nyelvi magyarázat. Írás.
9. Móra L.: Magyarország térképénél.
10. Szőke Tisza haragjában... Ének.
11. Számolás és mérés. Mit veszítettünk?
12. Vályi Nagy Géza: Három könny.
13. Földrajz. Utazzunk fel Budapestre!
14. Megy a gőzös... Ének.
15. Lampérth Géza: Miénk a föld.
16. Természeti- és gazdasági ismeretek. Az aratás.
17. Vályi Nagy Géza: Magyar ember ilyenkor...
18. Móra L.: Évzáró ünnepélyre.
19. Szép vagy, gyönyörű vagy Magyarország... Ének.
20. Ima. Magyar Hiszekegy.

A vizsgálat

1. Mielőtt a vizsgálatot megkezdenénk, tisztelettel üdvözlöm a körünkben megjelent Elnök urat. Köszönöm, hogy látogatásával megtisztelte osztályunkat s emelte kis ünnepélyünk fényét. Tisztelettel és szívem egész melegével köszöntöm továbbá a megjelent kedves szülőket; akik egész éven át annyi figyelmet, megértést és érdeklődést mutattak munkámmal szemben. Köszönöm érdeklődésüket a mi iskolai munkánk iránt, köszönöm azt a ragaszkodást, amivel iskolánkhoz vannak, végül köszönöm a mai nap sok-sok kedves virágát és szeretetük megnyilatkozását.

(Egy tanuló szavalja):

Vizsgára

Kévéket kötöttünk
Tudás-koszoruból...
Rab magyar kenyéren
Fájdalmas boruból.

Hallgassák meg tehát,
Megmutatjuk szépen,
Hogy lelkük mibennünk
Bizzon és reméljen!

Felhasználtunk minden
Édes árva percet;
Talán sebzett lelkünk
Örömet szerezhet.

Iparkodtunk mindig
Nemes szorgalommal;
Egy év hosszú útján
Sok-sok buzgalommal.

Megmutatjuk most itt,
Amit összeszedtünk:
Tudás s ismeretben
Hogy megnemesedtünk.

Nagyobbak is lettünk,
S bizony okosabbak;
Az elvetett magvak
Most már ki is hajtnak.

Tanultunk az Istent,
S rab-hazánk szeretni;
Szüleink tisztelni,
Másért cselekedni.

Most pedig fohászkodunk
Szálljon fel az égre,
S kérjük a jó Istent,
Küldje szent áldását
E kis seregére.

(Fodor Ödön.)

2. Most pedig kezdjük el vizsgánkat. Kinek a nevében kezdjük minden dolgunkat? Imádkozzunk!

Ima

(Az állami iskolákban bevezetett ima szövege:)

Kérünk Téged jó Istenünk segíts és áldj meg minket, hogy figyelmesen tanuljunk és mindenben szent akarated szerint cselekedjünk. Légy velünk, hogy mi is a Te hű gyermekeid lehessünk felebarátaink javára, lelkünk üdvösségére és a Te nagy neved dicsőségére. Amen.

Magyar Hiszekegy.

3. Beszéd- és értelemgyakorlat.

Milyen nagy ünnep lesz ebben az évben Budapesten, gyermekek? Úgy van, Budavár visszafoglalásának kétszázötven éves évfordulója. Mit ünnepelünk szeptember 2-án? (A gyermekek elmondják azt, amit előzetesen már beszéd- és értelemgyakorlatban tárgyaltunk erről.)

Kiktől kellett visszafoglalni Buda várát? Meddig uralkodtak hazánkban a törökök? Ki sürgette a törökök kiverését az országból? (XI. Ince pápa.) Miért sürgette a török kiűzését? Kik vettek részt a felszabadító hadjáratban? (Európa keresztény népei: bajorok, szászok, svábok, franciák, spanyolok és mintegy 15.000 vitéz magyar kuruc.) Ki volt a sereg fővezére? Lotharingiai Károly főherceg. Seregéhez kik csatlakoztak? Kik voltak a magyar sereg vezérei? Petneházy Dávid ezredes volt a kurucok kapitánya. Ki védelmezte a várat? Abdurrahman basa és vitéz katonái. Hogyan történt Budavár visszavívása?

(A keresztény seregek minden oldalról körülvették a várat, egy lélek sem mehetett se ki, se be. Már 1686 júniusában megkez-

dődött az ostrom és szeptemberig tartott. A török vezér is megfeszítette minden erejét s midőn a keresztények a vár feladására szólították fel, azt felelte, hogy szívesen odaadja bármelyik várát Magyarországon, csak Budát nem. A török nagyvezér is segítségére sietett az ostromolt várnak s 80.000 főnyi seregével akarta áttörni az ostromló keresztény sereget. A keresztények azonban egyetlen emberét sem engedték a várba. Valamennyien jó keresztények voltak a vár ostromlói, hogyne harcoltak volna szívesen a pogány török ellen. Most meg éppen a sokat szenvedett Magyarország fővárosáról volt szó, amely egész Európát védelmezte százötven évig. Ezért küzdöttek olyan elszántan. Végre szeptember 2-án rohamot rendelt Károly főherceg. Ellenállhatatlan erővel és lelkesedéssel rohantak fel a várra a keresztény seregek, mind-egyik élén pedig a magyar kurucok, akik elsőként akartak lenni a vár visszafoglalásában. Engedték őket, mivel tudták, hogy egytől-egyig az életét is kész feláldozni hazájáért, szabadságáért. A török vezér ereje fogytáig küzdött és vitézül tartotta a várat, de hiába volt hősiessége. A már-már megrendült német katonáknak új erőt adott annak látása, hogy a kuruc ezredes, Petneházy vakmerő embereivel egyre feljebb hatolt a vár falán s már feljutott a fal tetejére. Gyilkos fegyvere utat nyitott a bástyáig s egy Fiáth nevű magyar vitéz kitűzte az első zászlót, a piros-fehér-zöld magyar lobogót! Százötven esztendő óta most lengett először magyar zászló Budavár ormán! Előbb a falakon, majd az utcákon folyt a rettenetes küzdelem. Halomban heverték már az elesettek, maga a vár vitéz védője is sebektől borítva vérzett, de azért még egyre villogtatta görbe kardját s osztogatta a halálos csapásokat, mintha nem ismerné a halált. Egyre szebb, szebb szorult a török csapat s egyre növekedett a keresztények száma. Már Adurrahman basa is elesik, de vitéz testőrei, a janicsárok tovább vívnak elesett parancsnokuk mellett, utolsó csöpp vérig. Végre elesett az utolsó török is, felszabadult Buda vára s ezzel véget ért a százötven éves török uralom szegény hazánk fölött.)

Egy tanuló elszavalja:

Előre

A gárdának jelszavát
Egész világ hangoztatja:
„A francia gárda meghal,
Hanem magát meg nem adja.”
Nekünk is volt egy jelszavunk,
Lázba jött a honvéd tőle:
Nem volt abban a halálról,
Nem volt abban megadásról,
Egy szó volt csak, hogy: Előre!

Csodálatos ifju sereg,
Mely, nem tudni, hogyan támadt,
Napok születték s mégis mintha
Szülte volna három század.
Most rohannak... pusztító tűz...
A fele már ki van dőlve...
Most elnyeli a füstfelleg...
Meghaltak tán? Nem! Ott men-
nek!
Ott hallatszik, hogy: Előre!

Ezzel himzé a honleány,
 E szóval a honfi-zászlót,
 Ezzel ment el az a gyermek,
 Akit anyja másnap gyászolt.
 De ha maradt még egy fia
 S kívánta a haza tőle:
 Az egyiket megsiratta,
A másikat odaadta
 S ment a gyermek, ment: **Előre!** És azt mondta, hogy: **Előre!**

Mint viharban a tengernek
 Összezudul minden habja:
 Mind ott voltak... egymás mellett
 A fiu és édesapja.
 Apa elhullt — és a fiu
 Ráborult a vérző főre:
 „Csak egy szót még, édesapám...”
 A haldokló felnézett rá

Ó, drága kincs, melyet annyi
 Sirhalom-föld be nem fedett...
 Szó, amely — bár némán — kiált...
 Mit elvenni nem lehetett,
 Ott van a zugó erdőkbe,
 Beirva az arcúdkba,
 Csontok közé, mik széthulltak...
 Mert azok is megmozdulnak,
 Ha még egyszer lesz: **Előre!**

Tóth Kálmán.

5. Szeretnétek-e katonák lenni? Mi a magyar katona nótája, gyermekek? Énekeljük hát el: Fel, fel vitézek a csatára! De tüzzel, lelkesedéssel ám, mintha már is kergetnénk kifelé hazánkból az ellenséget!

6. Olvasás.

A haza a mi édesanyánk. És ha egyszer, amikor már ti is nagyok lesztek és a haza szólít benneteket zászlója alá, akkor is ilyen lelkesen, dalolva menjete, gyermekeim. De kit szerettek legjobban a világon, gyermekek? Igen, az édesanyánkat. Olvasunk most az édesanyáról. Vegyétek elő az olvasókönyvet, nyissátok fel Jézus és a gyermek című olvasmánynál!

(A választott olvasmány bármilyen lehet, ami a könyvben van, csak a gyermekről és az édesanyáról szóljon.)

Jézus és a gyermek

Jézus a népet tanította. Tanítás után leült egy pálmafa árnyékába. És kisdedeket vittek hozzája, hogy áldja meg őket.

Jézus rájuk tekintett és megáldotta őket egyenkint. Azután az egyik kis gyermeket maga elé állította és mondotta tanítványainak:

— Nézzétek e kisdéd szemét! Bizony, mondom néktek, ilyen szeműek az én Atyám ártatlan angyalai a mennyek országában! S kezét a gyermek fejére tette s megáldotta őt.

Volt ott egy karonülő kisdéd, fehérarcu és feketeszemű, öltö-

zete gyolcs-ingecske. Nagyon szomoruan nézett Jézusra.

— Mi bajod, kicsikém?

A gyermek felemelte balkezét és panaszosan felelte:

— Bibis.

És az anyja szólt:

— Darázs csipte meg a kezecskédet reggel. Már raktunk rá mindent, mindennel orvosoltuk, de nem találjuk fűvét.

És a gyermek ismét mutatta kezét s panaszosan mondta:

— Bibis.

Jézus pedig kérdezte:

— Fáj-e még, kedves?

A gyermek könnyezve felelte:

— Fáj.

És Jézus szólt:

— Meggyógyítom, hogy ne fájjon.

És megcsókolta a gyermek kezét azon a helyen, ahol a darázs megcsipte.

— Fáj-e még?

A gyermek felelte:

— Nem.

És Jézus arcára bámult hálás nézéssel.

Látták pedig ezt az anyák, mindnyájan örvendeztek. S amikor hazatértek, mindenkinek elbeszéltek Jézus cselekedetét.

S ha a gyermek azt mondja ma is: *bibis*, akkor Jézus csókját nyomják a sebecskére. (Gárdonyi Géza.)

7. Mit olvastatok, gyermekek? Kiről szólt *ez* a kedves kis történet? Szerette Jézus a gyermekeket? Mit csinált az édesanya a kisgyermek kezével, amikor megszurta a darázs? Hogyan akarta meggyógyítani? Sikerült-e a gyógyítás? Ki ápol benneteket, ha betegek vagytok? Ki gondol rátok mindig legtöbbit? Ki viseli gondokat? Szeretitek édesanyátokat? Voltatok-e már távol szüleitől? Mit éreztetek, amikor már több napig nem láttátok őket? Hová vágytatok? Miért szerettetek volna hazamenni? Tudunk egy ilyen költeményt mi is, jöjj ki Gyurka, mondd el szépen!

Füstbe ment terv

*Egész uton hazafele
Azon gondolkodám,
Miként fogom szólítani
Rég nem látott anyám.*

*Mit mondok ma először is
Kedvest, szépet neki?
Midőn, mely bölcsőm ringatá,
A kart tereszt ki.*

*S jutott eszembe számtalan
Szebbnél szebb gondolat,
Mig állni látszék az idő,
Bár a szekér szaladt.*

*S a kis szobába toppanék ...
Röpiült felém anyám ...
S én csüggtem ajkán szótlantul,
Mint a gyümölcs a fán.*

(Petőfi Sándor.)

Kiről szólt ez a költemény? Mit mondott el benne Petőfi Sándor? Mit mondott, amikor végre hazaért édesanyjához? El tudta-e mondani azt, amit érzett és amit gondolt? Mi lett tervével? Füstbe ment...

8. *Nyelvi magyarázat. Írás.* Le tudnád-e írni az utolsó szakasz első sorát? Jőjj ki, ird le a táblára! Mit irtál? Ha gondolatunkat kimondjuk, vagy leírjuk, mi lesz belőle? Miből áll beszédünk? (Mondatokból.) Milyen betűvel kezdted? Mit írunk még nagybetűvel? Mit tettél a végére? Milyen írásjeleket látunk még a könyvben? Ha olvasunk, mit csinálunk a pontnál? Hány szó van ebben a mondatban? Az első szó hány szótagból áll? (E kérdéseket természetesen más és más tanulónak adjuk fel.) Válaszd el! Melyek a magánhangzók benne? Hogy nevezzük a többi hangokat e szóban? Van-e valamelyik leírt szóban kétjegyű mássalhangzó? Mondd ki a hangot! Stb. Irdd le a második mondatot e szakaszból! Röpült felém anyám... Mit állítunk ebben a mondatban? Ki röpült feléje? Ki cselekedett? Mit cselekedett? Milyen szavak azok, amelyek cselekvést jelentenek? Mondj cselekvést jelentő szavakat! Te mondj olyan szavakat, amelyek a térképen vannak! Milyen betűvel írjuk ezeket? Milyen nevek ezek? Mit gondoltok, gyermekek, miért kell nekünk ezeket tudni? Hiszen ezt sohasem kérdezik tőlünk az életben? Vagy kérdezte már töletek valaki otthon, vagy máshol, hogy miért kell nagy kezdőbetűvel írni községünk nevét? Igen, azért kell megtanulni, hogy helyesen tudjunk magyarul beszélni és írni. Miért magyarul? Kitől tanultatok meg beszélni? Hogyan nevezzük azt a nyelvet, amelyet édesanyánktól tanultunk? A magyar embernek mi az anyanyelve? De gyermekek, mondjátok csak, minden magyar gyermeknek szabad ma magyarul beszélni? Hol élnek ezek a magyar gyermekek? Magyarországon? Mi történt azzal a községgel, ahol ők vannak?

9. Nézzetek csak erre a térképre! Mit láttok rajta? Jőjj ki, mutasd meg, mekkora volt Magyarország? Mutasd, mekkora most? Hová lett a többi? Kik kapták az elrabolt területeket? Jőjj ki, mondd el azt a költeményt, amelyet a térképről tanultál! (A tanuló virágkoszorúval kezében kijön. A szavalás végén a koszorút a térképre teszi.)

Magyarország térképénél

*Árpád szerzette szent Hazánknak
Kicsinyre festett képe, te!
Végigsimítom sebzett tested,
— Ó ezredévünk végzete...*

*Hazámnak bánattépte arca,
Világ térképén legszebb pont:
Meddig maradsz még összetépett
És fájó gyászruhába vont?*

*Északnál Kárpát görnyedt bércé,
Keletnél székelý hegyszalag:
Ó, lesz-e nótás még az erdőd?
És néped lesz-e még szabad?*

*Forrásod tiszta szent vizét, jaj,
Ki issza most, siró Tiszánk?
Északról, délről, napkeletről
Sok kósza nép nevet miránk.*

*De mint a gyöngy a kagyló mélyén:
Szivünkbe rejtve él hitünk.
S bár fája törnek még nyitott sebe,
De élünk, dolgozunk, hiszünk!*

*E hittel szőttük koszorunkat
Mi apró szivü emberek,
S beléfönt mindenegy virágunk
Az Isten érintette meg.*

*E hittel áldott kis virágok
Hazám képére hulljatok!
Az ős-hegyekkel védett ország
Szent porához simuljatok.*

*Kézzal az Isten érintette meg,
Csókkal pedig az ajakunk.
Belétemettük esküvésünk:
Mi győzni, győzni akarnunk!*

Móra László.

10. Igen, gyermekek, győzni fogunk! Nézzétek csak a térképet? Mi veszi körül olyan védőn a mi hazánkat? Milyen hegyek ezek, itt körben? Merről védelmezik ezek hazánkat? Milyen az ország belseje? Milyen alaku tehát az ország? Olyan, mint egy szép, kerek tál, tányér. Hogyan nevezzük mi hazánkat? Magyar-medence. Le lehet törni a medence szélét? Mi történik akkor? Használható-e a tányér, ha letörjük egy darabját a szélén? Ezt tették hazánkkal is! Széttördelték s azt gondolták, hogy egy tányérból most ötöt csinálnak? Sikerült nekik?

De nézzük a folyókat! Hová, merre folynak mind, valamenynyien? Hová fut le a Tisza, ez a legmagyarabb folyója hazánknak? Mit csináltak a Tiszával? Bizony, levágták a lábát is, a fejét is. Mit hagytak meg nekünk? De ismertek ti egy dalt, amely a Tiszáról szól. Énekeljük el, gyermekek!

Szőke Tisza haragjában megdradt...

(Murgács Kálmán.)

11. Számolás és mérés.

Hány éve már annak, gyermekek, hogy ezt a szörnyű országcsonkítást végrehajtották rajtunk? Hol parancsolták reánk ezt az igazságtalan békét? Akarjátok-e, hogy még sokáig ilyen legyen a térkép, amilyen most: kis, csonka Magyarországgal? Akkor álljatok fel, s kiáltátok, mit kívántok Trianonnak!

— *Vesszen Trianon!*

De nezzük csak, mit is vettek el tőlünk ebben az igazságtalan békében? Vegyetek elő a számtanirkát, írjunk!

Cseh uralom alá kerültek a következő városok:

Pozsony	74.223 lakossal
Kassa	44.211 lakossal
Komárom	22.337 lakossal
Nyitra	16.319 lakossal
Érsekújvár	16.228 lakossal

Hány lakosa van ennek az öt magyar városnak összesen? Hogyan számítjuk ki? (A tanulók helyükön számolnak, felváltva szólítjuk őket a továbbfolytatásra.)

A román uralom alá került nagyobb magyar városokban a lakosság anyanyelve szerint így oszlott meg:

Kolozsvár, Mátyás királyunk szülővárosában volt

50.704 magyar, 1676 német és 7562 román,

Arad, a magyar vértanúk városában volt

38.929 magyar, 5643 német 9556 román,

Nagyvárad, Szent László királyunk városában volt

58.421 magyar, 1416 német és 3604 román,

Temesvár, Losonczy István önfeláldozásának színhelyén volt

28.554 magyar, 31.644 német és 7566 román,

Nagyszalontán, Arany János szülővárosában volt

15.943 magyar és 650 román.

Mennyivel volt több ezen városokban a magyar, mint a román? Mennyivel volt több a magyar, mint a többi nemzetiség együttvéve? Hogyan számítjuk ki? Próbáljátok fejben kiszámítani? Mennyire becsülitek Kolozsvárnál a magyarok többségét? Aradnál, Nagyváradnál, Temesvárnál, Nagyszalontánál? Számítsuk ki, lássuk, jól becsültétek-e?

Még egyet számítsunk ki! Hazánk 12.624 hold erdejéből a cseheknek harmadrészét, a románok a felét, a szerbek hatvanadrészét szállták meg. Mennyi maradt nekünk? Hogy számítjuk ki?

Látjátok, gyermekek, mit veszítettünk? Már ez is elég ahhoz, hogy soha bele ne nyugodjunk abba, amit a reánk parancsolt igazságtalan békében elraboltak tőlünk! De ki tudná megmondani, mit és mennyit veszítettünk? Hány magyar testvérünket, bányáinkat, sok-sok iskolánkat, kincseinket.. mindent elvesztettünk, amit ezer éven át gyűjtöttünk.

12. Jőjj ki, mondd el Vályi Nagy Géza bácsi költeményét:

Három könny

*Három könny van a szempillámon,
Nehéz, forró mind a három!
Lelkem legmélyéről jöttek
Szemembe a drága könnyek.*

*Az első könny, mely úgy éget,
Siratja a Felvidéket.
A második, a legdrágább,
Téged gyászol, Bácska, Bánát.*

*A harmadik — legnehezebb,
Erdélyország, érted pereg!
Érted pereg, vagy tán másért:
Egész Nagy-Magyarorszáért!*

Na, de nagyon elszomorodtunk, pedig ma nekünk ünnepünk van! Félre hát a buval! Nem lesz ez mindig így, ha mi sem akarjuk! Ugy-e, gyermekek! Mit akartok?

— *Magyarország feltámadását!*

Édes hazánk testét megcsonkították, de megölni mégsem tudták. Nem tudták, mert levághatták tagjait, törzse megmaradt. Él a szív s ez éltet bennünket, magyarokat és biztat arra, hogy nem szabad csüggednünk! Mit gondoltok, gyermekek, melyik város hazánk szíve?

13. Földrajz.

Igen Budapest. Utazzunk hát fel a mi szép fővárosunkba, Magyarország szívébe, nézzük, mit látunk ott? Vegyétek el térképeteket, Gyurka kijön a nagy térképhez! (Utaztatás. Szülőhelyünkről utazunk. Sorra veszük az állomásokat s felsoroljuk azok nevezetességeit, távolságát községünktől, megnézzük, milyen úton mehetnénk oda másként — víziút, országut, hogyan utazhatunk vizen, gépkocsival stb. Most pedig tegyünk hazánk székesfővárosában egy nagy sétát. Ki volt már közületek Budapesten. Hová érkeztetek, amikor felértetek? Melyik állomásra. Nahát mondd, mit láttál, merre mentetek, mi pedig kövessük őt.) Ha több gyermek is járt már Budapesten, felváltva mondják a nevezetesebb helyeket. (Összehasonlítás a szülőfölddel. Mivel foglalkoznak a fővárosban, mivel nálunk? Mennyi ember él ott, mennyi nálunk? Hová viszik községünkből a terményt, állatot? Mit hoznak helyette cserébe? A város és a falu egymásrautaltsága. Milyen a városi ember élete? Hasonlítsuk össze a város és falu életét?) A

városban élők közelebb vannak a színházakhoz, tudományos és művészi intézményekhez stb. De a városi ember élete mégsem olyan egészséges, mint a falusié. Miért? Hogy mondja a nóta, gyermekek?

*Messze jártam, másutt is volt jó dolgom,
Hej, de szívem csak azt sugta, jobb otthon!*

14. Ülünk fel hát mi is képzeletbeli vonatunkra s jöjjünk haza a mi szülőfalunkba. Na, de ne ilyen szomorúan utazzunk, gyerekek! Daloljunk egyet! Azt, hogy

*Megy a gőzös, megy a gőzös Kanizsára,
Kanizsai állomásról Kaposvárra,
Elöl ül a masinista,
Ihaj, csuhaj, ki a gőzöst igazítja!*

15. Na lám, már itthon is vagyunk! Szálljunk csak ki hamar ebből a vonatból! Induljunk hieki az utnak. Melyik utcán jövünk ide, az állomásról az iskolába? Milyen épületeket találunk itt? Vannak-e középületek községünkben? Hol van a hősök emlékműve? Mit csinálunk a hősök emléke előtt? Miért haltak meg ők? Milyen nevezetességek vannak községünkben? Mit tudtok róla? Mivel foglalkoznak községünk lakosai? Mit termelnek községünk határában? Mi tartja el községünk népességét? Gyere csak ki, Sándor, mondd el azt a költeményt, amit tanultunk a magyar földről!

Miénk a föld!

*Miénk a föld, Árpád földje,
Isten keze nekünk mérte!
Verejtékünk, vérünk gyöngye
Hullott rája, ömlött érte,
Attól áldott minden rögje ...
Miénk e föld mindörökre,
Mindörökre!*

*Síró szellő ősi romra
Csak ezt sirja, ezt sóhajtja.
Ősz aggastyán nyugalomra
Fáradt testét ezzel hajtja.
EztEzt dalolja ifju ajka,
Bölcső felett ezt a dajka,
Ezt a dajka!*

*A toronyban busborongva
Délharangszó estharangszó
Csak ezt kongja, csak ezt zsongja,
Ezt zokogja minden jajszó.
Bujdosó ezt bus utjában,
Furulyaszó a pusztában,
A pusztában ...*

*Szántóvető kérges marka
Ezt vesse az ősi rögbe.
Zugó vihar bus harangja
Ezt harsogja mennydörögve!
Minden magyar szív imája
Égi utját ezzel járja,
Ezzel járja!*

Lampérth Géza.

16. De ha már itt vagyunk, ezen a szép magyar földön, nézzünk hát szét, mit látunk rajta?

Természeti és gazdasági ismeretek. Az aratás.

Mit termelnek községünk határában legtöbbet? Mikor vetik

a buzát? Hogyan történik a vetés? Mit kell csinálni a földdel? Hányféle szántást ismerünk? Mikor végzünk tarlószántást? Miért jó a tarlószántás? Hogyan szántunk ősszel és tavasszal? Hogyan történik a vetés? Miért job géppel vetni? Hogyan vetnek még? Mit csinálnak a vetés után? Mikor aratnak ezen a vidéken? Hogy történik az aratás? Ki volt már közületek aratásnál? Talán bizony segítettek is? Mit csinálnak először? Milyen buzából csinálják a kötelet? Mikor lehet aratni? Miért nem szabad megvárni, amíg a buza teljesen megérik? Hová hordják a learatott gabonát? Mit raknak belőle? Miért hordják keresztekbe? Amikor a buza megszáradt, hová viszik? Hogyan történik a cséplés? Mindenhol géppel csépelnek? Mi az a nyomtatás? Miért jobb a géppel való cséplés? Mi történik a kicséplelt gabonával? Hová visszük őröltetni? Mikor aztán kisüti édesanyátok a friss lisztből a jó fehér cipót, mit süt még melléje, a ti számotokra? Szeretitek-e a lángost? Mennyi dolog van a buzával, amíg az elvetett magból friss, fehér cipó lesz. Jőjj csak ki, s mondd el Vályi Nagy Géza bácsi költeményét!

Magyar ember ilyenkor ...

*Magyar ember ilyenkor kint jár a határba',
Verejtéke, könnye hull... suhint a kaszája...
Elnézi a dus kalászt késő napnyugtáig,
Az arcáról boldogság, szent öröm sugárzik.*

*Magyar ember ilyenkor fohászt küld az égbe,
Mégfürdeti a lelkét nyári verőfénybe...
Elszenderül s a szívet halk zene himbálja:
Kalász-zsongás a világ legszebb muzsikája!*

De nézzünk már fölfelé is, mit látunk a levegőben? Bizony, a madarak a szántóvető ember legjobb ingyen munkásai. Láttátok-e már, mit csinálnak a madarak a szántáskor? Mit keresnek a friss szántáson? Miért káros a cserebogár pajorja? A magyar ember szereti is a madarat. Tudja, jól, hogy igazi barátja, s ketten pusztítják a káros rovarokat. Szabad-e a hasznos madarakat bántani, gyermekek? Miért nem? Gyere csak ki, Pista, mondd el azt a költeményt, amit a marakról tanultál!

Madáriskola

*Nézzétek csak mennyi madár
szállott a tölgyfára,
s úgy ülnek az ágakon, mint
ti az iskolába.*

*Most tanulnak énekelni,
legyekre vadászni,
s megtanulják, hogyan kell a
felhők közé szállni.*

*Középen ül a tanító,
a leckét elmondja
s ha elhallgat, a sok madár
utána csipogja.*

*S mikor a nap fent ragyog már
az ég közepében,
abbahagyják a tanulást
s hazaszállnak szépen.*

(Szatmári Zoltán.)

De nemcsak a hasznos madarakat kell védenünk, hanem a fákat, növényeket is. Hiszen talán el sem tudnánk képzelni a világot fa, meg növény nélkül! Mit szólnátok, ha egy reggel arra ébrednétek, hogy eltűnt minden növény a világról! Nem volna ott a vén akácfa a házatok előtt. De eltűnne az utcáról is az a szép jegenyesor. Meg az iskola is olyan árván állna itt a templom mellett, hogy szinte szánalom volna ránézni. Aztán meg madár sem volna többé. Ugyan hová rakná a fészket, ha minden fa eltűnne? És hány madár van, amely ott keresi meg a mindennapi kenyerét a fákon, növényeken! Bizony, ezek is kerekét oldának s tovább mennének tőlünk. Gondoljatok hát erre, gyermekek, amikor a növényeket, fákat pusztítjátok. Gyere csak ki Jóska, mondd el a fákról szóló költeményt!

Ne bánítsd a fát!

*Jaj, gyerekek, ha utatok erdőbe tér be,
A szegény fákát, ne tördeljétek le!
Hisz' olyan a fa dús lombja nélkül:
Mint anya, kit eltéptek gyermekétül.*

*Mert gyermekek, tudjátok mi a fának ága?
Ezer szakáccsal főző dús konyhája
S az ágon lévő kis levél-cselédek
Éppen nektek főznek ott pompás ebédet!*

*Vagy nem tudjátok, hogy a fának lombja
Gyűjti a meleget a ti számotokra?
S ha eljő a hideg, didergő november,
Ő teszi kedvessé házatok meleggel!*

*De mást is tesznek ám ott a nagy konyhába:
Ami a sok gyökér felszívott magába,
Fa lombján a levél festi meg pirosra:
Igy készül a gyümölcs a ti számotokra!*

*A sok édességtől, amit a föld adott:
Ők sütnék és főznek napsugárral majd ott
Izes almát, meggyet, körtét és barackot,
Cseresznyét, meg szilvát mind-mind tőlük kaptok!*

*Ha aztán az idő már eljár felettük,
A vén fát a földből egyszer csak kidöntjük:
Ringó bölcst, ágyat, koporsót is végül
Fából készítenek, diófa törzséből.*

(V. L.)

Na, de végére érkeztünk munkánknak, így hát fejezzük be ünnepélyünket.

Mondd el, Géza Móra László bácsi bucsukölteményét.

Évzáró ünnepélyre

*Isten, ki Mennyből nézed ünnepünk,
Adj ma egy tisztább szívet minékünk.
S ki gyermek-kezünk imára teszed,
Vezessen áldó s megáldott kezed.
Hogy iskolánkat, ezt a négy falat,
Melyből szent emlék minden talpalat,
Ugy köszöntsünk ma elbucsuzáskor,
Mint méh a fát, akárcnyiláskor.*

*Isten, ki Mennyből nézed ünnepünk,
Add, hogy e házhoz mindig hűk legyünk!
Hol lelkünk fogant Téged hinni,
Hol szívünk dobbant hazánkban bizni,
Hol a meséskönyv ezer meséje
Aranyat hintett lelkünk kertjébe:
Ettől a háztól bucsura kelve —
Legyen a szívünk hálával telve!*

*Parányi lelkünk messzire száll ma,
De bárhova is vigye el szárnya,
Amit itt szedtünk kis tarisznánkba,
Hűn megbecsüljük, nem vetjük sárba!
Kinyitjuk sokszor imádság-könyvünk,
S miért oly gyakran hullott a könnyünk,
Megtépett, árva édes hazánkra,
Bánatestéken magukba szállva,
Kérjük az Istent imás ajakkal:
Tegyen csodát a tépett magyarral!*

19. Most pedig bucsuzóul énekeljük el azt az éneket:

Szép vagy, gyönyörű vagy Magyarország...

20. Imádkozunk! (Állami iskolánkban.)

Hálát adunk neked Mennyei Atyánk, hogy jóvoltodból ma is

előbbre jutottunk magunk és világod megismerésében. Kérünk vezess minket tovább is az igaz és boldog élet ösvényein. Áldd meg hazánkat, szüleinket, nevelőinket mindannyiunkkal együtt és add, mi is áldjunk Téged. Amen.

Magyar Hiszekegy.

TANÍTÁSOK

Helyesírási és nyelvi magyarázatok a II. osztályban

Irta: Lovas Gábor. Hencse.

Tanítás tárgya: helyesírás és nyelvi magyarázatok.

Tanítás anyaga: A magán- és mássalhangzók.

Tanítás helye: II. osztály.

VÁZLAT.

I. A tanítás tárgyával kapcsolatos teendők.

1. *Oktatási egységem* megalkotása.

Oktatási egységem a magán- és mássalhangzók felismertetése. Ezt a »paradicsom« szón végzem el. Észrevétem a növendékekkel, hogy vannak olyan hangok, amelyeket magukban is tisztán és könnyen ki tudunk ejteni. Ezek a magánhangzók. Viszont a mássalhangzókat csakis magánhangzó segítségével tudjuk könnyen és tisztán kimondani. Ezért minden mássalhangzó elé vagy után egy-egy magánhangzót ragasztunk. Ez megkönnyíti a kiejtést. Így a mássalhangzóknak nemcsak hangjuk, hanem nevük is van. A »f« hangzónak a hanja »f«, de a neve »ef«. A »g« hangzónak a neve pedig »gé«, stb. A magánhangzóknak ugyanaz a nevük, mint a hangjuk.*

2. Oktatási egységemnek a tanítástervi cél szolgálatába való állítása.

Tárgyi cél: Annak az észrevétele, hogy a magyar nyelv hangjai között vannak magán- és mássalhangzók.

Alaki célom a tanítástervi célkitűzésen kívül az, hogy érdeklődést ébresszek a gyermek lelkében a magyar nyelv

* Mai álláspont szerint a magánhangzókat azért mondjuk magánhangzóknak, mert egymagukban is alkothatnak szótagot, míg a mássalhangzók csak egy más hanggal, magánhangzóval. A mássalhangzókat is ki tudjuk ejteni egymagukban. Szerk.